

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē araṇyakāṇḍē

॥ *trīcatvāriṃśaḥ sargaḥ* ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēsikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ trīcatvāriṃśaḥ sargaḥ ॥

kapaṭamṛgaṃ dṛṣṭvā lakṣmaṇasya sandēhaḥ sītayā jīvantam
mṛtam vā mṛgamānētum śrīrāmasya prēraṇam śrīrāmēṇa
lakṣmaṇam sambōdhya tadupari sītārakṣābhāram nikṣipyā tam
mṛgam hantum gamanam

sā tam samprēkṣya suśrōṇī
kusumāni vicinvatī |
hēmarājatavarṇābhyām
pārśvābhyāmupaśōbhitam || 3.43.1 ||

prahrṣṭā cānavadyāṅgī
mṛṣṭahāṭakavarṇinī |
bhartāramapi cakranda
lakṣmaṇam caiva sāyudham || 3.43.2 ||

āhūyāhūya ca puna -
stam mṛgam sādhu vīkṣatē |
āgacchāgaccha śīghram vai
āryaputra sahānuja || 3.43.3 ||

tāvāhūtau naravyāghrau
 vaidēhyā rāmalakṣmaṇau |
 vīkṣamāṇau tu taṃ dēśaṃ
 tadā dadṛśaturmṛgam || 3.43.4 ||

śaṅkamānastu taṃ dṛṣṭvā
 lakṣmaṇō vākyamabravīt |
 tamēvainamaḥaṃ manyē
 mārīcaṃ rākṣasaṃ mṛgam || 3.43.5 ||

carantō mṛgayāṃ hr̥ṣṭāḥ
 pāpēnōpādhinā vanē |
 anēna nihatā rāma
 rājānaḥ kāmarūpiṇā || 3.43.6 ||

asya māyāvidō māyā
 mṛgarūpamidaṃ kṛtam |
 bhānumat puruṣavyāghra
 gandharvapurasannibham || 3.43.7 ||

mṛgō hyēvaṃvidhō ratna -
 vicitrō nāsti rāghava |
 jagatyāṃ jagatīnātha
 māyaiṣā hi na saṃśayaḥ || 3.43.8 ||

ēvaṃ bruvāṇaṃ kākutsthaṃ
 prativārya śucismitā |
 uvāca sītā saṃhr̥ṣṭā
 chadmanā hatacētanā || 3.43.9 ||

āryaputrābhirāmō'sau
 mṛgō harati mē manaḥ |
 ānayainaṃ mahābāhō
 krīḍārthaṃ nō bhaviṣyati || 3.43.10 ||

ihāśramapadē'smākaṃ
 bahavaḥ puṇyadarśanāḥ |
 mṛgāscaranti sahitā -
 ścamarāḥ sṛmarāstathā || 3.43.11 ||

ṛkṣāḥ pṛṣatasāṅghāśca
 vānarāḥ kinnarāstathā |
 viharanti mahābāhō
 rūpaśrēṣṭhā mahābalāḥ || 3.43.12 ||

na cānyaḥ sadṛśō rājan
 dṛṣṭaḥ pūrvaṃ mṛgō mayā |
 tējasā kṣamayā dīptyā
 yathāyaṃ mṛgasattamaḥ || 3.43.13 ||

nānāvarṇavicitrāṅgō
 ratnabhūtō mamāgrataḥ |
 dyōtayan vanamavyagraṃ
 śōbhatē śāśisannibhaḥ || 3.43.14 ||

ahō rūpamahō lakṣmīḥ
 svarasampacca śōbhanā |
 mṛgō'dbhutō vicitrāṅgō
 hṛdayaṃ haratīva mē || 3.43.15 ||

yadi grahaṇamabhyēti
 jīvannēva mṛgastava |
 āścaryabhūtaṃ bhavati
 vismayam janayiṣyati || 3.43.16 ||

samāptavanavāsānāṃ
 rājyasthānāṃ ca naḥ punaḥ |
 antaḥpurē vibhūṣārthō
 mṛga ēṣa bhaviṣyati || 3.43.17 ||

bharatasyāryaputrasya
 śvaśrūṇāṃ mama ca prabhō |
 mṛgarūpamidaṃ divyaṃ
 vismayam janayiṣyati || 3.43.18 ||

jīvanna yadi tē'bhyēti
 grahaṇam mṛgasattamaḥ |
 ajinaṃ naraśārdūla
 ruciraṃ tu bhaviṣyati || 3.43.19 ||

nihatasyāsyā sattvasya
 jāmbūnadamayatvaci |
 śaṣpabṛsyāṃ vinītāyā -
 micchāmyahamupāsitum || 3.43.20 ||

kāmavṛttamidaṃ raudraṃ
 strīṇāmasadrśam matam |
 vapuṣā tvasya sattvasya
 vismayō janitō mama || 3.43.21 ||

tēna kāñcanarōmṇā tu
 maṇipravaraśṛṅgiṇā |
 taruṇādityavarṇēna
 nakṣatrapathavarcaśā || 3.43.22 ||

babhūva rāghavasyāpi
 manō vismayamāgatam |
 iti sītāvacaḥ śrutvā
 dṛṣṭvā ca mṛgamadbhutam || 3.43.23 ||

lōbhitastēna rūpēṇa
 sītayā ca pracōditaḥ |
 uvāca rāghavō hṛṣṭō
 bhrātaraṃ lakṣmaṇaṃ vacaḥ || 3.43.24 ||

paśya lakṣmaṇa vaidēhyāḥ
 sprhāmullasitāmimām |
 rūpaśrēṣṭhatayā hyēṣa
 mṛgō'dya na bhaviṣyati || 3.43.25 ||

na vanē nandanōddēśē
 na caitrarathasaṃśrayē |
 kutaḥ pṛthivyāṃ saumitrē
 yō'sya kaścit samō mṛgaḥ || 3.43.26 ||

pratilōmānulōmāśca
 rucirā rōmarājayaḥ |
 śōbhantē mṛgamāśritya
 citrāḥ kanakabindubhiḥ || 3.43.27 ||

paśyāsya jṛmbhamāṇasya
 dīptāmagñiśikhōpamām |
 jihvāṃ mukhānniḥsarantīm
 mēghādiva śatahradām || 3.43.28 ||

masāragalvarkamukhaḥ
 śaṅkhamuktānibhōdaraḥ |
 kasya nāmānirūpyō'sau
 na manō lōbhayēnmṛgaḥ || 3.43.29 ||

kasya rūpamidam drṣṭvā
 jāmbūnadamayaprabham |
 nānāratnamayaṃ divyaṃ
 na manō vismayaṃ vrajēt || 3.43.30 ||

māṃsahētōrapi mṛgān
 vihārārthaṃ ca dhanvinaḥ |
 ghnanti lakṣmaṇa rājānō
 mṛgayāyāṃ mahāvanē || 3.43.31 ||

dhanāni vyavasāyēna
 vicīyantē mahāvanē |
 dhātavō vividhāścāpi
 maṇiratnasuvarṇinaḥ || 3.43.32 ||

tat sāramakhilam nṛṇām
 dhanaṃ nicayavardhanam |
 manasā cintitaṃ sarvaṃ
 yathā śukrasya lakṣmaṇa || 3.43.33 ||

arthī yēnārthakṛtyēna
 saṃvrajatyavicārayan |
 tamarthamarthaśāstrajñāḥ
 prāhurarthyaḥ sulakṣmaṇa || 3.43.34 ||

ētasya mṛgaratnasya
 parārdhyē kāñcanatvaci |
 upavēkṣyati vaidēhī
 mayā saha sumadhyamā || 3.43.35 ||

na kādalī na priyakī
 na pravēṇī na cāvikī |
 bhavēdētasya sadṛśī
 sparsē'nēnēti mē matiḥ || 3.43.36 ||

ēṣa caiva mṛgaḥ śrīmān
 yaśca divyō nabhaścaraḥ |
 ubhāvētau mṛgau divyau
 tārāmṛgamahīmṛgau || 3.43.37 ||

yadi vāyaṃ tathā yanmāṃ
 bhavēd vadasi lakṣmaṇa |
 māyaiṣā rākṣasasyēti
 kartavyō'sya vadhō mayā || 3.43.38 ||

ētēna hi nṛśaṃsēna
 mārīcēnākṛtātmanā |
 vanē vicaratā pūrvam
 hiṃsitā munipuṅgavāḥ || 3.43.39 ||

utthāya bahavō'nēna
 mṛgayāyāṃ janādhipāḥ |
 nihatāḥ paramēśvāsā -
 stasmād vadhyastvayaṃ mṛgaḥ || 3.43.40 ||

purastādiha vātāpiḥ
 paribhūya tapasvinaḥ |
 udarasthō dvijān hanti
 svagarbhō'svatarīmiva || 3.43.41 ||

sa kadāciccirāllōbhā -
 dāsasāda mahāmunim |
 agastyam tējasā yuktaṃ
 bhakṣyastasya babhūva ha || 3.43.42 ||

samutthānē ca tadrūpaṃ
 kartukāmaṃ samīkṣya tam |
 utsmayitvā tu bhagavān
 vātāpimidamabravīt || 3.43.43 ||

tvayāvigāṇya vātāpē
 paribhūtāśca tējasā |
 jīvalōkē dvijaśrēṣṭhā -
 stasmādasi jarāṃ gataḥ || 3.43.44 ||

tad rakṣō na bhavēdēva
 vātāpiriva lakṣmaṇa |
 madvidhaṃ yō'timanyēta
 dharmanityaṃ jitēndriyam || 3.43.45 ||

bhavēddhatō'yaṃ vātāpi -
 ragastyēnēva mā gataḥ |
 iha tvaṃ bhava sannaddhō
 yantritō rakṣa maithilīm || 3.43.46 ||

asyāmāyattamasmākaṃ
 yat kṛtyaṃ raghunandana |
 ahamēnaṃ vadhiṣyāmi
 grahīṣyāmyathavā mṛgam || 3.43.47 ||

yāvad gacchāmi saumitrē
 mṛgamānayatum drutam |
 paśya lakṣmaṇa vaidēhyā
 mṛgatvacī gatāṃ sprhām || 3.43.48 ||

tvacā pradhānaya hyēṣa
 mṛgō'dya na bhaviṣyati |
 apramattēna tē bhāvya -
 māśramasthēna sītayā || 3.43.49 ||

yāvat pṛṣatamēkēna sāyakēna nihanmyaham |
 hatvaitaccarma cādāya śīghramēṣyāmi lakṣmaṇa || 3.43.50 ||

pradakṣiṇēnātibalēna pakṣiṇā
 jaṭāyuṣā buddhimatā ca lakṣmaṇa |
 bhavāpramattaḥ pratigrhya maithilīm
 pratikṣaṇaṃ sarvata ēva śaṅkitaḥ || 3.43.51 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvye
 aranyakāṇḍē tricatvāriṃśaḥ sargaḥ ||